The image shows a full-page view of marbled paper. The pattern is a complex, organic, and somewhat chaotic design. It features a base of dark, muted green and blue tones, overlaid with intricate, branching, and swirling patterns in shades of brown, tan, and cream. The overall effect is reminiscent of natural stone or biological tissue, with no discernible text or geometric shapes. The marbling is dense and covers the entire surface.

PG 1825
.A5
1867
Copy 1

Library of Congress.

Chap. PG 1825

Shelf A 5
1867

UNITED STATES OF AMERICA.

Primer

for

the Slovenian schools in

Krain

Vienna

1867

Abecednik

za

slovenske šole na Kranjskem.

Austria. Min. f. cult. u. unt.

Zvezan v platnenem herbtu 14 novih krajev.

Na Dunaju.

U c. k. založbi šolskih bukev.

1867.

V očitnih šolah se smejo, ako c k. državno ministerstvo posebej ne dovoli, samo predpisane, v kaki c. k. šolsko-knjižni založbi na svetlo dane bukve rabiti. Tudi ne smejo dražje biti, kakor je na prvem listu postavljeno.

Opomin za bravece.

c, C	se bere	kakor	stari	z, Z,	postavimo :	celina.
č, Č	"	"	"	zh, Zh,	"	čelo.
s, S	"	"	"	f, S,	"	sapa
š, Š	"	"	"	fh, Sh,	"	šipa.
z, Z	"	"	"	s, S,	"	zima.
ž. Ž	"	"	"	sh, Sh,	"	žena.

Izrekuj razločno te čerke.

- e, é: sréčalo me je tele pol léta staro.
 o, ó: nosi tudi ti, kakor tvoj brat nósi.
 l, lj: dobrega vola; dobra vólja.
 n, nj: gónim konja, in ga priganjam.
 s, z: zreli sad raste za zidam.
 š, ž: šivilja šiva; živa žival.
-

D.H. 206 v. 8, 10

A b e c e d a.

**a, b, c, č, d, e, f, g, h, i, j, k, l,
m, n, o, p, r, s, š, t, u, v, z, ž.**

1.

i, u, e, o, a.

m, n, r, v, j.

mi, mu, me, mo, ma,
na, ni, no, ne, nu,
ru, re, ra, ró, ri,
ve, va, vi, vu, vo,
ja, je, ji, jo, ju.

---

mi, re, na, mu, ri, jo, va, me,
je, ni, ru, vi, ma, ve, no, ja,
ro, vu, ne, ju, vo, nu, ra, mo,
vu, na, ji, re, ma, vu, je, ni.

im, er, an, um, ir, ij, av, em,
 ej, in, ur, iv, am, ev, on, aj,
 or, uv, en, uj, ov, un, ar, om,
 av, oj, im, er, um, ej, iv, ar.

2.

l, f, g, h, k.

la, hi, ko, ga, fi, hu, ka, ge,
 he, lo, fu, ki, go, li, ko, fa,
 gu, ke, ha, lu, ku, fo, gi, le,
 fe, ga, lo, ka, no, ga, vi, no.

ul, ih, ok, ag, if, uh, ak, ig,
 eh, ol, uf, ik, og, el, of, uk,
 ug, ek, ah, ul, af, eg, oh, il,
 ef, ag, er, im, an, uv, oh, aj.

3.

b, d, p, s, š.

be, se, pi, so, pa, ši, de, ša,
 sa, bi, do, su, bo, da, še, di,
 pu, šo, ba, pe, šu, po, du, si,
 gi, he, ko, bu, ra, mi, na, fu.

eb, es, ip, os, ap, iš, ed, aš,
 as, ib, od, uš, ob, ad, eš, id,
 up, oš, ab, ep, us, op, ud, is,
 ig, eh, ok, ub, ar, im, an, ut.

4.

t, c, ě, z, ž.

te, ču, za, co, ža, tu, ci, zo,
 žo, ti, čo, ze. či, že, ta, cu,
 ča, ži, ca, žu, ce, zu, če, to,
 zi, li, be, ja, do, ši, pu, se.

---

et, uč, az, oc, už, ut, ic, oz,
 ož, it, oč, ez, ič, ež, at, uc,
 ač, iž, ac, už, ec, uz, eč, ot,
 iz, il, eb, aj, od, iš, up, es.

---

ma, er, gi, oh, šu, ke, al, če,
 ib, tu, ef, sa, on, di, uc, za,
 ob, ži, ep, ji, va, eg, im, vo,
 pe, ad, ši, oz, be, ub, ha, je.

5.

Naglasnice (' ` ^) *

potégnjene glasnice: á, ê, é, í, ô ó, ú;
 zatégnjene glasnice: à, è, ì, ò, ù.

6.

Tihnica pred in za glasnico.

bóg, sín, dán, úm, sir, tát, róg,
 nít, pót, dób, péč, jùg, òim, gós,
 bós, bòb, zób, méd, zíd, màk, sád,
 miš, ràk, dúh, nós, lás, cìn, gàd,
 sód, lój, jéd, kóp, sèm, léd, ràj,
 láž, sád, cép, káp, lán, kál, čùt,
 méh, zòr, rép, tič, bíl, vàs, rèž,
 ós, ród, rís. víd, bič, gáz, sív,
 vém, lím, íl.

*) Glasnice se včasih bolj terdo izrečejo, in dobé náglas, ali bolj potégnjenega, ktereга znamnje je (') ali (^); ali pa zatégnjenega, to je kakor naglo odterganega, ktereга znannje je (`); postavimo: tát, brát; klóp, klóp; sók, stróp; cép, čép; véz, cvék.

Glasnici **i** in **u**, kadar imate zatégnjen náglas, se v govoru pogoltnete, postavimo: sir beri sr; napùh beri naph. V teh bukvicah naj navadno imajo le **é** in **ó** znamenjna dolegega náglasa, ker se tak **é** bolj glasnici **i**, in tak **ó** bolj glasnici **u** podobno glasi; postavimo; véra, pojem, tóča, šólá, v kterih besedah imate **e** in **o** drug glas, kakor v besedah: bérem, pójem, róka, dvòr.

sól, pèd, kad, móč, cév, jùd, mig,
 véz, suh, móž. bor, pav, mir, mèč,
 čuk, vék, kol, nos, tur, kót, ték,
 roj, koš, car, boj, pas, pok, up,
 žar, zél, nóč, jéž. koš, hud, zet,
 lók, čas, dar, dèd, lat, lev, bós,
 dac, réd, mik, čep, kóv, žep, róv,
 let, bok, rés, pès, rad, sam, sìt, živ,
 žel, luč, dél, kar. gon, kès, jók, kér,
 jak, sók, teš, tih, tik, tiš, top, ul,
 čič, réč.

7.

Po dvě tihnici pred glasnico.

li, bli. la, čla, le, sle, ro, bro, ru,
 bru, ki, ski, po, spo, la, fla, še, pše,
 ro, hro, ma, sma, ri, kri, pa, spa,
 ne, gne, ru, gru, me, kme.

čma, cvu, čli, čme čro, čvi, mla,
 mne, slo, ska, smo, sni, spa, sre,
 sto, svi, šču, sci, la, šmo, šne, špu,
 šti, švu, kli, kme, knu, kra, gli,
 gmo, gne, gra, ple, pro, pse, pšu,

pti, fla, fru, ģvi, gde, kva, hči, hva,
 hru, hmo, hlu, dva, dri, dne, dlo,
 dja, bče, bro, bli, zmu, zna, zre,
 zvi, žgu, žla, žmi, žni, žro, žvu,
 vzo, vsi, vse, vra, vpi, vnu, vma,
 vli, vko, vjo, vgu, vda, vbe, sho,
 rja, lju, nji, mji.

8.

Po dvě tihnici pred eno glasnicō.

brat, kmet, grah, klas, mlin, smět,
 snég, zrak, slon, dróg, hlév, dvor,
 gréh, zvon, brus, klét, vmět. prag,
 zmés, drín, hlap, klín, broj, slez,
 križ, kres, plug, zdih, štór, knez,
 hrib, hrum, zlog, zvir, vrat, cvek,
 skok, vpir, cvět, kruh, svět, spiš,
 kvas, žgem, tkam, brég, blag, prid,
 gròm, zvit, mrak, krup, sruš,
 spéh, sméh.

9

Po dvě tihnici za glasnico.

ast, ulc, irk, erb, osk, erm, ent, okt,
 ekt, iht, ert, olg, inč, erg, erd.

erp, olj, onj, olž, olt, varh, kert,
 kinč, pert, serp, gost, žerd, gumb,
 noht, hert, karp, kerč, verh, navk,
 sterd, kerv, germ, molj, konj,
 polž *), dolg, volk, stern, bolt,
 sverž, smert, skerb, slast, blisk,
 hrast, pirh.

10.

(Po več tihnic pred glasnico.)

skla, skri, sple, spro, stru, stva, škri,
 stvo, zdru, zgle, zgni, zgru, zvro,
 shra, vgli, vdru, vgna, vgre, vpra,
 vsle, vsma, vsni, vkru, vhli, vstva,
 sklje, vsklo, vsnja, sklad, sploh,
 spred, strad, strast, stvar, škric,
 štruc, zdrav, zgled, sklep, vzdih.

11.

Tihnica med glasnicama se jemlje k drugi.

o-sa, vé-ra, ra-ma, ro-sa, že-na,
 gó-ba, li-ce, sa-pa, zi-ma, go-ra,
 lé-to, se-nó, li-pa, ro-ka, ru-da,

---

*) l v sredi besede pred tihničo se glasi kakor u.

lu-na, te-lo, ka-va, vã-ga, só-ga,
sé-me, vi-no, so-va, ra-na, pé-ča.

---

tèma, riba, kosa, noga, jéza, róža,
župan, oves, vihar, zakon, golób,
pétek, lika, séver, raca, papež,
mizar, zidar, kolar, korist, hlapón,
sraka, trava, truma, greda, pro-
só, svila, slóga, milo, straža, sla-
va, kura, kosec, pokús, misel, ku-
na, potip, ponòs, dopis.

12.

ka-dí-lo, za-pó-ved, be-sé-da, ko-
lé-no, bo-lé-zen, de-ví-ca, to-lo-
váj, le-nô-ba, klo-bu-čár, já-go-
da, tú-li-pa, do-lí-na, po-gó-ja,
pá-vo-la, ci-nó-ber, go-mí-la,
po-kó-ra.

---

kositar, vladavec, róbača, bogatin,
lakota, kazavec. mačeha, kutina,
kukavica, cesarica, korenina, za-
popadek. nogovice, rokovice, je-

rebica, medenina, prepelica. pšeniča, krivovára, zverina, družina, ključarica.

13.

Kadar ste dve ločljivi tihnice med glasnicama, jemlji prvo k prvi, drugo k drugi glasnici.

an-gel, ter-ta, rib-nik, ser-na, her-bet, bar-ka, ger-lo, zer-no, ser-cé, ter-dó, mor-jé, slad-kór, trav-nik, gren-kó, cér-kev, jab-el-ko, ol-tar, sén-ca, bol-ha, gor-kó, ter-pim, sod-ba, kan-tón, sod-nik, gor-ko-mer.

---

gorkóta, lopatka, martinec, ker-tača, mahavka, kolarnica, ovčar, dimnik, derva, četertik, sadonos-nik, sebičnost, lakomost, podpi-havec, pisarnica, kramparca, svéč-nik, svetnik, svetilnica, trobénta, robčik, pévka, meščan.

14.

Neločljive tihnice se ne delijo, stavi jih k drugi glasnici, kakor bi ena bila tihnica.

sre-bro, gód-lja, je-dro, me-gla,
ja-gnje, vi-gred, ste-klo, mo-kro,
vad-lja, živ-lje-nje, ó-lje, žve-plo,
a-pno, pra-prot, ma-slo, či-slo, so-
sé-ska, te-stó, mo-ri-šče, slo-vén-
sko, ne-dé-lja.

---

cesarstvo, devištvo, stegno, gospá,
méstó, gospóska, grablje, sestra,
jeklo, otrok, perstan, bister, igra,
ódri, rebro, tabri, želje, kopriva,
zahvala.

15.

Zložene in speljane beséde se tako delijo, kakor se zlagajo.

ko-lo-vrat, vi-no-grad, bla-go-
slov, zve-zdo-gled, dru-štvo, mo-
ško, pod-ós, pri-griz-nem, raz-
pnem.

16.

Natisne in pisne pismenke.

*Glasnice.***A, a. E, e. I, i. O, o. U, u.***A, a. E, e. I, i. O, o. U, u.**Tihnice.***B, b. C, c. Č, č. D, d. F, f.***B, b. C, c. Č, č. D, d. F, f.***G, g. H, h. J, j. K, k. L, l.***G, g. H, h. J, j. K, k. L, l.***M, m. N, n. P, p. R, r. S, s.***M, m. N, n. P, p. R, r. S, s.***Š, š. T, t. V, v. Z, z. Ž, ž.***Š, š. T, t. V, v. Z, z. Ž, ž.*

17

Vaja z velikimi pismenkami.

Ajd, Ank, Bóg, Blaž, Cvét, Cév, Čeh,
 Čič, Duh, Dež, En, Fric, Franc, Gad,
 Gerk, Hram, Hrast, Iv, Irt, Jùd, Jób,
 Kralj, Kerst, Lah, Lov, Mraz, Móz, Nós,

Nóč, Os, Ost, Pék, Prag, Roj, Róš, Svét,
Svit, Ščet, Štór, Tat, Turk, Um, Urh,
Vit, Verv, Zór, Zvón, Zir, Zid, Žir, Žléb.

18.

Moške iména.

An-ton, Ber-nard, Za-ha-ri-ja, Do-
mi-nik, Ev-ge-nij, Fran-či-šek, Gre-gor,
Hi-ro-nim, I-zi-dor, Ja-nez, Koz-mas,
Lu-kež, Mak-si-mi-li-jan, Mar-ka. O-ton,
Pé-ter, Rók, Sil-ve-ster, Ši-men, To-máž,
Ur-ban (Ver-ban).

19.

Žénske iména.

A-na, Bar-ba-ra, Bri-gi-ta, Ce-ci-li-ja,
Do-ro-te-ja, Eli-za-be-ta, Fi-lo-me-na,
Flo-ra, Ge-no-ve-fa, He-le-na, He-ma,
I-za-be-la, Ju-li-ja, Kla-ra, Ka-ta-ri-na,
Lid-vi-na, Lu-ci-ja, Mag-da-léna, Mar-jé-
ta, Né-ža, Not-bur-ga, Po-tam-ja-na, Ró-
ža, Ro-za-li-ja, Šin-kle-ti-ka, Tek-la, Te-
re-zi-ja, Ur-šu-la. Ve-ro-ni-ka,

20.

Pet delov svetá.

Ev-ro-pa, A-zi-ja, A-fri-ka, A-me-
ri-ka, Av-stra-li-ja.

21

Dežele.

Šta-je-r-sko, Kranj-sko, Ko-ro-ško, Hor-va-ško, Sla-von-sko, Dal-ma-tin-sko, Če-sko, Mo-rav-sko, Polj-sko, O-ger-sko, Av-stri-jan-sko, Ti-rol-sko, La-ško, Ba-var-sko, Sak-son-sko, Vir-tem-ber-ško, Pru-sko, Špan-sko, Fran-có-sko, An-glé-ško, Ru-sov-sko, Tur-ško, Ger-ško, Pa-le-sti-na, A-ra-bi-ja, Per-zi-ja, In-di-ja, Egi-pet, Tu-nis, Tri-po-lj, Ma-ro-ko.

22.

Mestä.

Gra-deč, Ljub-lja-na, Ce-ló-vec, Za-greb, Za-der, Prag, Ber-no, Le-voy, Budim, Pešt, Du-naj (Beč), Inš-pruk, Be-net-ke, Mi-lan, Rim, Tu-rin, Mni-hov, Draž-da-ni, Lip-sko, Ma-drid, Pa-riz, Lon-don, Pe-trov-grad, Ca-ri-grad (Kon-stan-ti-no-pel), A-te-ne, Je-ru-za-lem, Bet-le-hem, Ba-bi-lon, Ni-ni-ve.

Réke in goré.

Do-na-va, Mu-ra, Dra-va, Sa-va, Sa-
vi-na, A-ni-ža, Pad, La-ba, Vi-sla, Ó-
dra, E-ča-va, Kol-pa, Ker-ka, Ev-frat,
Ti-ger, Jór-dan, Nil. — Tri-glav, Gó-lo-
vec, Oj-stri-ca, Ve-zuv, Et-na, He-kla,
A-ra-rat, Si-naj, Li-ba-non, Mo-ri-ja.

Človek.

Gla-va, Las, Če-lo, Seň-ci, O-či,
O-ber-vi, Tre-pav-ni-ce, U-hó, Li-ce,
Nós, Nos-ni-ca, U-sta, Ust-ni-ce *),
Nad-ust-ni-ca **), Pod-ust-ni-ca, Zob-
jé, Je-zik, Ne-bó, Žre-lo, Če-ljust, Bra-
da, Vrat, Za-til-nik, Per-si, Re-bro, Her-
bet, Ple-če, Tré buh, Led-je, Kolk, Ko-
mólč, Ra-ma, Ro-ka, Steg-no, Ko-lé-no,
Pi-ščal, Mé-ča, Glé-žen, No-ga, Pe-tá,
Sto-pal, Per-sti.

---

*) Ustnice namesto: žnabli.

**) Nadustnica in podustnica namesto: zgornji in spodnji
žnabel

Kó-ža, Me-só, Kóst, Hru-sta-nec,
 Mi-ši-ca, Ki-ta, Ži-la, Kri, Žlé-za, Mo-žga-
 ni, Plju-ča, Ser-cé, Že-ló-dec, Vra-ni-ca,
 Jé-tra, Če-vo, Drób.

Z oč-mi vi-dim, kaj je bé-lo a-li čer-no,
 ze-le-no a-li mo-dro *), ru-dé-če a-li ru-me-no.
 Vi-dim soln-ce, lu-no, zvé-zde, i t. d. Vsa-ko
 réč hó-čem prav po-glé-dati, de jo dobro ló-
 čim. Ka-dar be-rem, nó-čem, buk-ev pre-bli-žo
 der-ža-ti, de si o-či ne po-škó-du-jem. O-či ho-
 čem va-ro-va-ti, de ne o-sle-pim. Slé-pec je ve-
 lik u-bó-žec.

Z u-šes-mi sli-šim lé-pe na-u-ke svo-jih
 star-šev in u-či-te-ljev, lé-po pétje pti-čic in
 dru-ge re-či. Ve-se-li me, de sli-šim. Ne mo-
 gel bi go-vo-ri-ti, a-ko bi ne bil ni-ko-li sli-
 šal. Gluh bi bil in mu-tast.

Z nó-sam du-ham lep duh in smrad. Z je-
 zi-kam po-ku-šam, kaj je slad-ko a-li gren-kó,
 kis-lo pu-sto a-li žer-ko.

Po cé-lem ži-vo-tu ču-tim gor-kó in merz-
 lo, vlaž-no in su-ho, ter-do in meh-ko, kar
 pe-če in hla-di, kar žu-li a-li bo-li.

---

*) Modro na mesto: plavo ali višnjielo.

Oblačila.

Klo-buk, Ka-pa, Sraj-ca, O-plé-ček,
 Jó-pa, Suk-nja, Né-drec, Hla-če, Čév-lji,
 No-go-vi-ce, Ro-ko-vi-ce, Ru-ta, Pas, Ša-
 pe-lj Jan-ka, Ró-bec, Zá-stor *).

Lé-po ob-lé-ko i-mam, in jo skerb-no va-
 ru-jem, de se ne po-ma-že in ne raz-ter-ga.
 Raz-ter-ga-no in u-ma-zano ho-di-ti je ger-dó.
 Za ob-le-ko star-še pró-sim, in jih le-pó za-
 hva-lim. Lé-po ob-lé-čen dru-gih ne za-ni-ču-
 jem. Pa-met je bolj-ša ko ža-met.

26.

Hišni razdélki.

Du-ri, Ve-ža, Klét, Stóp-ni-ce, Iz-ba,
 Čum-na-ta, Sté-ne, Ók-na, O-mréž-je, Ku-
 hi-nja, Pre-hod, Hram, Péč, Og-nji-še,
 Dim-nik, Strop, Stré-ha.

Na ok-nih se ne i-gram, lah-ko se po-tru-
 plje. Ne za-pé-ram na-glo vrat. Ne čerčkam
 po zi-du. Mo-ji lju-bi star-ši i-ma-jo ra-di
 snaž-no hi-šo. Bli-zo gor-ke pe-či ne hó-dim;
 ra-da gla-va bo-li.

*) Zástor, predpert ali birtah.

27.

Pohišje.

Mi-za, Klóp, Stol, Pré-dal-nik, Pó-ste-lja. Zer ka-lo, U-ra, Po-dó-ba, Po-li-ca, O-ma-ra, Plju-vav-nik.

Mo-ja lju-ba ma-ti po-bri-še-jo zjü-traj prah z mi-ze in o-ma-re. Po-sta-vi-jo klo-pí in sto-le v kraj. O-bla-či-la dé-ne-jo v pre-dal-nik. Vsa-koréč dé-ne-jo na pra-vo mé-sto. Jaz ne po-ma-žem mi-ze, ne pre-na-šam sto-lov. Ne pu-šam svo-jih re-či po čum-nati le-ža-ti, za-to de mo-ja lju-ba ma-ti ni-ma-jo to-li-ko po-sprav-lja-ti.

28.

Pomizje.

Pert, Sklé-da, Plad-nik *), Per-ti-ček, Zli-ca, Nož, Vi-li-ce, Sol-ni-ca, Ko-za-rec **), Sklé-ni-ca ***).

U-či-ti se hó-čem, ka-ko se i-ma pri mi-zi se-dé-ti. Žli-co, nož in vi-li-ce ho-čem spo-

*) Pladnik ali taler.

***) Kozarec, kupica ali glaž.

***) Sklénica ali flaša.

dob-no der-ža-ti. Nó-čem per-ta po-kap-lja-ti,
ne po-ma-za-ti per-tič-kov. Gle-da-ti ho-čem,
ka-ko mo-dri ljud-jé je-dó, in jih po-
sné-ma-ti.

29.

Kuhinjska posóda.

Ko-tel, Pon-va, Tri-nog, Ra-žen, Pis-
ker, Sklé-da, Pló-ča, To-ri-lo, Ko-za, Pé-
nje-ni-ca, Ku-hav-ni-ca, Ploh, Sklédnik.

V ku-hi-nji i-ma de-ček ma-lo o-pra-vi-ti
Dék-li-ca naj-de tam do-sti o-pra-vil. O-na mo-
ra vsa-ko po-so-do po-zna-ti, in tu-di ve-di-ti,
če-mu je vsa-ka. Ona mo-ra v ku-hi-nji po-
ma-ga-ti in se ku-ha-ti u-či-ti. Vsa po-so-da
mo-ra snaž-na bi-ti.

Ločnice.

, Véjica	!	Klicaj
; Nadpičje	—	Pomišljaj
: Dvopičje	( )	Oklep
. Pika	“	Ušesica
? Prašaj	-	Vežaj

1. Vaja v branju.

---

1. Spoznavanje Boga.

Kdo daje, de solnce sije? — de deží? — de travica raste? — de rožice cvetejo? — Kdo nam daje jésti? piti? — de živimo? — Kdo daje zdravje? — Kdo ukazuje zvézdam svétiti — Kdo veléva vrelcam *) rahlo šuméti? — Kdo daje vetrovam močno pihati? — Kdo je naučil ptičice péti? — pridne bučelice steré nanašati? — pajka présti? — Vse to déla naš dóbri Bóg, on, mili oče, ki je vse ustvaril.

2. Od stvarjenja.

V začétku je Bog ustvaril nebo in zemljo. Zemlja je bila pusta in témna, globoke vodé so jo pokrivalé. V šestih dnéh je Bóg vse takó lepó ustvaril. Pervi dan svetlobo, de se je vidilo; drugi dan nebó ali firmament; tré-tji dan suho zemljo in zeliša, morjé in vodé; — četerti dan solnce, de sije po dnévü, mésec in zvézde, ki svetijo po noči; — péti dan ptice pod nébam in ribe v vodi; — šésti dan živino in vse, kar lazi in hódi; poslédnjič človeka.

---

*) ali studencam.

Gléj, moje déte! Bóg ni imel ničésa, le rekel je: Bódi! in je biló; to se pravi stvariti; in to more samó Bóg, ki je vsemogočem. Njegove prelépe stvari velikokrat veselo pregledujmo, in veselimo se, de imamo takó dobrega Boga.

3. Perva človeka.

Ko je že biló vse lepó pripravljeno, je Bog iz ila človeško teló ustvaril. Pa je biló še mertvó, in se ne gane. Bog mu toraj dušo vdahne, in človek živi. Takó je bil stvarjen prvi človek. Bog ga je imenoval: *Adam*.

Adam pa ni imel tovarša ne tovaršice; dolgočasno mu je bilo. Bog mu da sladko spanje, in vzame eno rebro, iz rebra stvari *Evo*, in jo da Adamu tovaršico, ju blagoslovi, in v naj lépši vert postavi, ki se mu raj ali paradiž pravi, de naj ga obdelujeta.

Adam in Eva sta v tém lépem vertu nedólzna in veséla. Boga sta ljubila čez vse, in eden družega kakor samega sebe. Ljubi Bog jima je bil takó dobrotljiv in prijazen, kakor oče svojim otrokam. Nikoli ju ni nič bolélo, nikoli nista bila bolna, in ondaj*) sta tudi po telésu še bila neumerjoča.

Ljubi otrok! tudi tebe je Bog ustvaril; dal ti je dušo in teló. Teló je pozémeljsko, duša pa Bogu podóbná.

*) ali takrat.

Bog je duh; tudi tvoja duša je duh. Bog je véčen, tudi tvoja duša bo vékomaj živéla. Bóg je neumerjoč; tudi tvoja duša ne bo umerla. Bog ima naj bolj popólnoma um; tudi tvoja duša ima um. Bog ima svóobodno ali prosto voljo, tudi tvoja duša jo ima.

Tvoja duša s svojim umam móre dóbro spoznavati, ljubiti in storiti. Le kadar kaj dobrega storiš, si Bogu prav podóben. Bódi tedaj vselej pobožen, dóber in nedólžen, kakor sta bila ondaj Adam in Eva: po tem bo tvoja duša božja podóba. Pa tudi rad déljaj. Tudi délo je naša sréča in naš namen. Po délu se nam počitek in vsako veselje bolj priléga.

4. *Bóg za vse skerbi.*

Dóbri Bog je vse lepó ustvaril; pa tudi za vse stvari módro skerbi. On živi červa v prahu, ribo v vodi in ptičice pod nébam. Ni je pod sóln-cam stvarice take, naj bo še tako majhina, ki bi pri Bogu bila pozabljena. Nebeški Oče za vse skerbi?

Njegovo veliko skerb nam oznanuje preljubo rumeno solnčice, ki ob jutrih iz za gór vzhaja, mirno o večérih zahaja, nam vedno svéti in zemljo ogréva; svetla luna, ktera na večer prijazno iz za hribov priplava; brez števila zvézd, ki takó lepó na nébu igrajo. Se lepše nam jo kaže vsako zerno, ki se v zémeljo verže, segnjije, klije in veliko žlahtnega sadú obrodi. Grozovitni blisk, ki skoz oblake šviga, strašni grom, ki nebó maje; pa tudi hladni véter, ki prijetno pihlja, nam oznanuje, de nebeški Oče za nas skerbi.

Gléj, moje déte! tudi ti imaš dobrega očeta, ki za te skerbi; dal ti je življenje, zdrave ude, dal skerbne starše, le pogosto misli: Kako dóber je pač Bog! Bódi tudi ti dóber drugim, ki s teboj živijo.

5. *Pervi greh.*

Bog je Adama pa Evo v raj postavil. Prav dobro se jima je godilo; vsega sta imela dovolj, le enega drevésa sad jima je bil Bog jésti prepovedal rekoč: če bota jédla, bota umerla.

Nékega dné je šla Eva celó blizo prepovedanega drevésa. Žaverženih angelov eden, ki je podobo kače oblékel, jo s prepovedanega drevésa popraša: „Zakaj ne jesta tega sadú!“ Eva je rekla: „Bog nama je prepovedal: ako bi jedla, bi umerla.“

Kača pa je djala: „Ne bota umerla ne; saj le bóta kakor Bog.“ Eva se da zapeljati in jé, in da Adamu, ki tudi jé. Takó sta grešila, prvi greh storila, in zgubila milost božjo. Sram je bilo Adama in Eve; skrila sta se kakor hudobni otroci.

6. *Kazen prvega greha.*

Kmalo na tó ju je Bog zaklical: „Adam! kje si? — Zakaj si jedel?“ Adam se jena Evo izgovarjal: „Zena, ki si mi jo dal, mi je dala.“ Eva je rekla: „Kača me je zapeljala.“ — *Tako znajo slabi otroci le na druge zvrčati.* Ali izgovori niso nič pomagali. Bog je užugal Adamu rekoč: „S potnim obrazam bóš jedel kruh; ternje ti bo zemlja rodila, v prah se boš preménil, iz ktérega

si bil vzét.“ — Evi je djal: „Ti boš z otróci veliko terpéla, in boš móžu v strahu.“ — Kači je rekel: „Po trebuhu se boš plazila, prah jédla, in prišel bo, ki ti bo glavo sterl,“ to je: ki ti bo oblast vzél, — in on bo odrešenik.

Glej, preljubi! Ničesa ni, de bi Bog ne védil. Kar koli délaš, Bog vidi. Kar koli govoriš. Bog sliši. Ni kraja, kjér te Bog ne vidi in ne sliši. Bog tudi vé, kar misliš in hočesh; on ti v serce vidi, Bog vse vé, on je vsevedoč.

Glej! Zalostna se je Adamu in Evi hitro po gréhu godila. Iz lépega raja iztirana sta težko délala. Velika nesreča je zadéla nju in nju otroke. *Kako veliko zlo je pač greh, ker ima tako hude nastópke!*

7. Kajn in Abelj.

Adam in Eva sta dobila dva sina. Staršemu je bilo ime Kajn, mlajšemu pa Abelj. Kajn je bil kmet. Abelj pa ovčar. Z delam sta si móгла kruh služiti.

Bog je dal Kajnu sréčo pri kmetii, Abeljnu pa pri čédi. Darovala sta Bogu. Kajn poljšine, Abelj pa jagnje — v znamenje pobožne hvaléžnosti. Abelj je imel pravo spoznanje in hvaležnost v svojem sercu. Kajn pa se je le dobrega hlinil. Zatóraj je Bog, ki v serce vidi, na Abeljnov dar z dopadanjem glédal, na Kajnovega pa ne.

Kajnu to težko dé, in odsehmal svojega poštenega brata ne more več z dobrim očésam poglédati. Ves zelen je bil v obraz, silno se je

jezil, jézo v sercu redil; od same nevošljivosti mu je obraz vpadal.

Enkrat se Abeljnu sosébnó prijaznega déla. Pojdiva, mu reče, malo po pólju. Vesél gre ž njim nedolžni Abelj. In ko sta bila na pólju, zgrabi Kajn Abeljna, in ga ubije.

Pa kmalo se je sodnik oglasil. Bog reče Kajnu: „Kjé je tvoj brat Abelj?“ Kajn je odgovóril: „Kaj jaz vé m? Sem li jaz varih svojega brata?“ Bog reče: „Kaj si storil? Kri tvojega brata vpije z zemlje do mene. In preklét si zdaj na zemlji, ktera je zinila in pila kri tvojega brata. Več ti ne bo rodila, kadar jo boš obdeloval. Na svetu ne boš imel dóma; v bégu boš in se klatil po svétu.“

Kajn zdaj vidi svojo veliko pregrého in je djal: „Oh, kaj sem storil! Kako zlo sem grešil! Moja pregreha je tako velika. de nikoli ne zasluži odpúsenja!“ Pobégnil je, in po samotah se potikal. Po dnévu in po noči ni imel pokója. Vést ga je nóč in dan pekla in mučila. *Tako greh človeka ob pokoj in vse vesélo življenje pripravi.*

8. Jožef, pastirček.

Jakob je imel dvanajst sinov. Naj boljši med njimi je bil Jožef. Njegovi bratje so nekaj prav hudega na paši počénjali. Jožef pa, ves nedólžen mladeneč, se tega ni vdeléžil; groza ga je bilo; in ker je imel tanko vést, pové svojemu očetu, de bi segréh ne delal. Za to ga imajo oče radi, in mu pisano suktnjo omislijo. Njegovi bratje pa, ko so vidili, de ga imajo oče rají kakor vse svoje sinove.

so ga čertili, in mu niso mogli več lépe beséde dati.

Enkrat gredó Jožefovi bratje s svojimi čedami daleč od dóma. Oče so rekli Jožefu: „Pojdi in pogléj, ali je vse prav pri bratih in živini, in pridi mi povédati, kaj se godi.“ Pokorni Jožef vstane, in gre.

Ko so ga bratje od daleč uglédali, pravijo med seboj: „Gléjte, sanjač gre! Ubijmo ga, in recimo, de ga je zvér požerla.“ Kadar Jožef do bratov pride, mu berž suktno z života potégnejo, in ga veržejo v suh vodnjak. — Zdaj pridejo tuji kupci. Bratje Jožefa iz vodnjaka potégnejo, in jim ga prodajo za dvajset srebernikov. Jožef bitko joka, prósi, pa nič ne pomaga.

Kaj zdaj očétu poročé? — Kozla zakoljejo, Jožefovo suktno v kri pomočijo, in vso kervavo očétu pošljejo, rekoč: „To suktno le smo našli. Pogledajte, ali je suktnja vašega sina ali ne!“ Oče jo precej spoznajo, in na ves glas zavpijejo: „Mojega sina suktnja je! Divja zvér je mojega Jožefa raztergala!“ Dolgo časa so oče svojega sina objokovali, in se niso dali potolažiti.

Otroci! vidite, v kake strašne pregrče pripravljaja ljudi jéza in zavid.

9. *Heliteva hudobna sina.*

Heli je imel dva sina, Opna in Pineza. Bila sta prav hudobna ino spridena. Ni jima bilo mar ne za Boga, ne za ljudi. Kradla sta v tempeljnu Gospódovem. Pa še druge hudobe sta

počénjala na skrivnem. Heli, njun Oče, ju je scer svaril zavoljo tega; pa ni jima mar za očétovo svarjenje, in huji strah jima dati je bil starčik vse premehek.

Ker se nista pobóljšala, je prišla božja kazen. Oba sta bila v vojski ubita: Heli, ko sliši to nesréčo, pade znak s stola, si ulómi tilnik, in umerje.

Otroci! gléjte, kako strašnó kaznuje Bog otrók nepokornost in staršev preveliko meh-koto! Bodite pokorni stáršem, učenikam in prednikam, zakaj nepokoršina je ostudnost v Gospodovih očéh.

10. David, pastirčik.

David, Izajev naj mlajši sin, je bil prav pohléven pastirčik. Na paši pri ovcah je védno na Boga mislil; premišljeval je lépe déla božje, nebó ino zemljo, sólnce, luno in zvezde, rožice in sadje, kako lepó je vse skupaj. K časti božji je vseskozi prepéval lepe pésmi, ki jih je sam zlagal, in je prepevaje na harpo igral.

Ker je znal tako lepó péti in igrati na harpo, ga je kralj Savel na svoj dvor poklical. Veselje je kralju délalo to pétje i brenkanje. Zato ga je rad imel Savel, še raji pa kraljev sin Jonata. Oba sta se ljubila kakor brata; enega serca in enih misel sta bila. Zaveto sta storila, da se bota ljubila vse svoje žive dni.

Ker je bil David tako pohléven, dober in nedólžin, ga je Bog za kralja izvolil. V Jeruzalem-skem mestu je živel. Dober kralj je bil. Sercé je imel polno ljubezni do Boga, in si je tudi na

vso móč prizadéval svoje ljudstvo bogabojéče in sréčno storiti.

Vidite, otroci! Bog pozna tudi pastirčika še tako ubógega v hosti, ga ljubi in mu srečo da, če je nedólžen in pobožen.

II. Kakó se imajo pridni učenci obnašati.

1. Vsaka jutro, hitro ko vstaneš, se pokrižaj, in juterno molitvico molí.
2. Inažno se umij in opravi; ne-umit, neobléčen in pred molitvijo no omeš jesti.
3. Za kruh, za kosilce ali za mulo južina vselej poprósi; sam jemati ne omeš.
4. Pred jedjo in po jedi vselej móli, kakor tudi kadar stišiš k molitvi zvoniti.
5. Kar ti ukazujejo, le hitro ubogaj; jezljati nikoli ali pa kajati se!

6. Če kako škodo narediš, ne tuji, ampak hitro za odpusenje prosiš.
  7. Gredé pozdravi vsakega, ki te sreča; pa tudi na pozdrav odgovori.
  8. Če greš mimo cerkve, mimo križa ali podobne spodobno se prikloni in reci, kakor te v šoli učijo.
  9. Po večerji starešem roko poljubi, poklekni in odmoli, prej ko se uležes.
  10. Oblačilo položi na svoj kraj počivaj spodobno, v jutro pa hitro vstani, ko se zbudiš.
-

III. Zaderžanje vpričo Boga

1. Naj imenitniša hiša je svéta veža božja; sam Bog v nji prebiva. Svéta groza naj te obide, kadar v cérkev stopiš. Poškropi se, prikloni se Jezusu v presvétem réšnjem Telésu do tal, poklékni na svoj kraj, in ga ponižno pozdravi.
2. Klobuki morajo pred cerkvénim pragam z glave, pa jih v cérkvi na oltar ne polagati, ali pa svetnikom na glavo. Če se v kakem stolu ne dajo obésiti, jih pod levo pázuho imej.
3. Vsak spol naj gre na svojo stran, ne moški med žénske, vsak na svoj odkazani kraj. Pri cerkvénih vratih ostajati, ali se celó zunaj cérkve prislanjati ni pošteno. Veliki očitni grešniki so svoje dni zunaj stali in še stojijo. Le blato si pred pragam otrébi.
4. Če imaš svoj stol, v njega poklekni; če pride pa imenitniši od tebe, odmakni se mu. Tudi starim in bolehnim se rad umikaj, če ravno ti potém stojiš. To zapoveduje keršanska ljubézen.

5. Med opravilam se stoji ali klečí, kakor je kjé navada. V rokah imaj molek ali molitvene bukvice. Kdor nima pri službi božji svétih reči v rokah, po navadi tudi v sercu pobožnosti nima.
  6. Pri službi božji se ne sméjati, ne ozérati, ne šeptati; pa tudi na glas moliti ne, de ne bomo drugih v molitvi motili, ker nismo sami.
  7. O pravem času je tréba v cérkev priti, berž ko odzvoni, in po končani celi službi naj se iz cérkve gre.
  8. Na potu se pozdravlja: **Hvaljen bodi Jezus Kristus!** Moški naj se k temu odkrivajo, zénske z glavo priklanjajo, ter odgovorjajo: **Amen na vékomaj.**
  9. Kadar k molitvi zvoni, se hitro vsak pokrižaj, in moli brez vsega odlóga, naj bo na potu, ali doma, na délu, ali pri mizi. Kar se odlaga, se rado zanemari. — Bogu služiti nas nikoli ne bodi sram!
-

IV. Kako se za zdravje skerbi.

1. Umiraj se onazna zjutraj, uste posebno tudi zvečer, toda ne umiraj se, kadar se potiš.
2. Ne pij, kadar ti je vroče, dokler se ne ohladiš; pa pij le po malem.
3. Ne jej prevročiga, ne prenaglo, ne preveč; tudi ne sadja, ki ni zrelo; ne zoljji jagod, ki jih ne poznas.
4. Ne pij izganja, tudi vina le malo; na mastne jedila vode prehitro ne pij.
5. Zjutraj in zvečer se ne prehladi; po noči se ne razodeni; ako zunanaj ležiš.
6. Po zimi ne hodi hitro iz mraza na peč.

7. Ne grizi trdih reči, z železom si zobi ne trébi, in ne lizi sladkih reči; od tega zobje bolijo.
8. Na solncu ne beri in ne sivaj; pa tudi pri mescu ne, ali pa v mraku, de te oči ne zapusté.
9. Ne igray si z nožem ne z vilicami; ne skači čez grabne, ne plezaj po drevju, tudi se brez varha ne kopaj.
10. Kadar ti slabo prikajajo, hitro materi ali pa očetu povej; naj ti pomagajo.

V. Skerb za poštenje.

1. Hodi po svojem stanu snažno obléčen, ne razkodran, ne raztergan, ne blaten.
2. Sedé glave z roko ne podpiraj, ne stavi komolca na mizo; pa tudi rók ne

pod mizo, ampak lepo kraj mize jih derži. Nóg križem ne devaj.

3. Rók ne v hlače, ne pod predpert; temuč na persi, ali na noge, ali pa po strani.
4. Govori počasno in razumno, pa s polnimi ustmi ne; tudi z roko ust ne zakrivaj. Se preširoko smejati ni lepó, pa tudi mižurkati ne.
5. Hodi ravno, ne kimaj z glavo, ne krili z rokami.
6. Ne kebraj se, ne čohaj, pa tudi nohtov ne grizi, ne trebi si nosú za kratek čas.
7. Ne daj se šebetati; nesramno ne nori.
8. Drugim se ne posmehuj, ne kregaj se; prijazno se nosi do vsih, kar je prav.
9. Kamor prideš, pozdravi; pa tudi vzemi slovo, kadar greš. Po hiši se ne ogleduj; pa tudi vse pri miru pusti.
10. Vikaj imenitniše, kakor si ti, ino gredé jim na levici hodi. Tikaj jih, ki so tebi enaki; priimkov pa nikomur ne dajaj.

Male pisne in natisne nemške pismenke.

G l a s n i c e.

a, ä, u, i, o, ö, ü, (w).

a, ä, e, i, o, ö, u, ü, (w).

a, ê, e, i, o, —, u, —, (i).

T i k n i c e.

b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, y, z.

b, c, d, f, g, h, ch, i, k, l, m,

b, c, d, f, g, h, —, j, k, l, m,

u, v, w, x, y, z, (kv), r, s, (z), s, s, š, t, f,

u, v, a, r, i, š, š, seč, t, v,

n, p, (kv), r, s, (z), s, s, š, t, f,

(ph), w, x, z.

(ph), w, x, z.

(f), v, (ks), c.

Velike pisne in natisne nemške pismenke.

G l a s n i c e.

a, ä, f, j, o, ö, u, ü, (y).
A, Ä, F, J, O, Ö, U, Ü, (Y),
A, Ê, E, I, O, —, U, —, (I),

T i h n i c e.

L, L, n, j, g, h, j, j.
B, C, D, F, G, H, Gh, J,
B, C, D, F, G, H, —, J,
k, l, m, n, p, q, r, s.
K, L, M, N, P, (Kv), R, S, (Z),
sch, t, v, (ff), w, x, z.
Sch, T, V, (Ph), W, X, Z.
S, T, F, (F), V, (Ks), C.

VI. Od ptíc

Ptice so nam velike dobrotnice.

Bog je ptice ustvaril, de mu pod nebam slavo pòjejo, pa tudi nam k veselju, in v korist hočemo jih nekoliko poznavati:

1. Kòs (Kamsel)

Kòs ima černo pérje pa rudečkast kljun, po germovju žvižga, in rad v vinograd nad grozdje hodi, pa tudi brinje zóblje. V ptičniku se lepih vižic nauči, ki jih do smerti pòje, pa težkó učka osem let.

2. Lisec (Stieglis.)

Lisec ali osatica, lep pisan ptiček, ima rudeče lise na glavici in pod vratam, po perutah pa rumene. Gnjézdice ima verh drévja, pa ne visoko. Po letu červe in mešičevje obira pa tudi zernje zoblje; se v ptičniku tudi péti nauči. Na zimo v tople kraje leti, in je letávec prav vesel.

3. Šinkovec (Šinf).

Šinkovec, prav vesel ptiček, ima pepelnato, pa tudi rumeno, rudeče, zelénkasto, černo pérje, prebiva v germih in vertih, se z drobnim zernjem redi, po zimi pri nas ostane, ter si za cestami živeža iše. Včasih zlo škodo déla, posebno po vertih.

4. *Sinica* (Meise).

Sinica, domača ptičica, ki ima pepelnato, sivkasto suknjico, je mnogetere postave; velika čopasta, gojzdana in terstna sinica. Mlade ima po votlem drevju, in rada červe po drevju obira; za tega voljo ne smemo sinic pokončavati, in jih moramo po sadonosnikih radi imeti. Nekatere so tako hudobne, de najhinim otrokam, ki varha nimajo, in se braniti ne morejo, oči izkljujejo; tudi svoje slabejše tovaršice ubijejo, ter jim izpikajo možgane

5. *Škerjanec* (Lerche).

Škerjanec živi večjidel po njivah, in se redi od mergolincov in gesénc, od mnogoverstnih sémen, zelene sterna in od strokov dvijiga česna. Ta prijetna pévka je tudi koristna ptica; najtedaj živi, in človeka s svojim pétjem razveseljuje.

6. *Škorec* (Staar).

Skorec živi po planjavah in nizkih gričih, tudi pašnike obiskuje, se redi od bramorjev, kobilic, gosénc in drugih mergolincov, in le malokrat se kakega sémena pritakne. To ptico moramo med naj večje dobrotnice šteti, zato ker brez števila veliko merčesov in červov pokonča.

7. *Ruméni sternad* (Goldammer).

Sternad živi v malih gojzdih, v germovju in po vertih, in se redi od žitnih sémen, od

lanénega, makovega, konopljénega, in od sémen drugih zeliš, kakor tudi od mnogih merčesov in červov. On nam škodo, ki jo na sémenu napravi, s tem poverne, de prav veliko škodljivih merčesov potrebi.

8. Vrabec (Čpaš).

Vrabec se derži mést, vasi, vertov in polja, živi od mergolincov, posebno od gosénc, kebrov, od žita, vertnih semen, sadja i t. d. Če ravno veliko merčesa prežene, vender po vertih in po poljih veliko škodo dela sitni ptič.

9. Konopljišica (Zeisig).

Konopljišica, cizek, je majhina, rumeno-zelenkasta ptičica, katero tudi v ptičnik zapirajo, de si ravno prelepo ne poje. Živi po letu v jelovju, in od ondot se v jeséni v druge kraje poda. V jeséni nas po navadi rada obiše. Škode veliko več, kot prida napravi.

10. Brinovka (Kranabeter).

Brinovka, ki jo tudi po nekterih krajih brinov drózeg ali smolnico imenujejo, prileti pozno v jesén v naše kraje, in čez zimo pri nas ostane, se redi od kebrov, gosénc, červov, bezgozih in brinovih jagod. Je posebno žlahtna ptica za na mizo; za to se je veliko polovi in popródá.

11. Slavič (Nachtigall).

Slavič, ki se tudi slaviček imenuje, nima lépega pérja, pa zato toliko lepše poje. Malo večji kot vrabec, rujavkast ptiček, se živi od mravljinških jajčic, muhe in červičke pobira, in po germovju skače, kjer je kaj topléje. Bojéča ptičica po dnevu molči; po noči pa in za rana zjutraj prepeva, de po hribih in dolinah zvoni, kakor bi orglal.

12. Orel ali postojna (Adler).

Naj imenitniša divja ptica je orel, ki po visokih pečinah in košatih planinah prebiva, in se le od živali živi. Postojno imenujemo kraljico vsih ptic.

Orel vsako léto po dvoje mladih izvalí, in mahom, ko se zgodnjajo, jih iz gnjezda nažene, de se letati učé, in si sami živežaišejo. Orlovo življenje je lov in rop. Ima silno bister pogled, in visoko izpod neba svoj rop zagleda; neusmiljeno oster kljun in čverste kremplje, de kar zgrabi, mu ne uide več. Pobira zajce, jagnjeta, celó kozé in véčje ptice; z majnšo perutino se ne pečá, ter jo drugim roparskim pticam prepusti. Vrane in krokerje s smertjo kaznuje, ako mu preveč vrešijo. Orel večjidel sto let starosti učaka; kadar se že postara, in ne more več veliko živali uloviti, kače in kušarje pobira, ter se od njih živi.

Kaj pa Bog pravi od ptičjiga lova?

Bog pravi po Mojzesu: „Če si na potu in najdeš na drevju ali pa na tleh ptičje gnjézdo, v katerem starka na jajcih ali pa na mládih sedi, ne jemlji jajc, ne mladičev s starko vred, temuč pusti jo zletéti, — de ti bo dobro, in boš dolgo živel.“ „Poglejte ptičice pod nebam“, uči Kristus, „ki ne sejejo in ne žanjejo, in ne spravljajo v žitnice, in vaš Oče nebeski jih živi.“

VII. Od rib.

Módrí in dobrotljívi Bog, ki je zrak z veselími ptički oživil, je tudi morjé in vode z ribami napolnil.

Ribe so ljudém v hrano, od njih se jih tisoč in tisoč živi. Vsako léto se brez števila rib polovi, in njih zaléga se ne pomanjša. Slanice*) lovi samo v Holandii čez sto tavžent ljudi. Vé se vsako léto, kdaj de pimergolijo, in se skerbi, jih veliko poloviti.

Koliko koristi dá le morski som, grozna morska riba, ki je 30 do 40 čevljev dolg. On da 80 do 90 čebrov ribje masti, s katero usnjárji usnje zdelujejo. Gibčne bilke (ribje kite), kterih ima vsak morski som nekoliko stotin, so v mnogotero rabo ljudém, in se v štacunah po imenu ribja kost**) prodajajo.

---

*) arinke **) ali fišpan.

VIII. Od lazni.

Živalice, ki sem ter tje gomzijo, ali okoli nas po zraku igrajo, in ki nas sam Bog opominja, njih življenje premišljevat, so :

I. Mravlje.

Mravlje so združene kakor prebivavci kraljestva, in imajo svoje postave in natančin red. Kùp, ktereга si za prebivališe skladajo, je podoben mestu, po katerem je mnogo cest razpeljanih od shrambe do shrambe. V njem so troji prebivavci; ki jajca nosijo, ki jih léžejo, in delavke. Silno delavne in pridne so, de si živeža za zimo naberejo. Nobeni ni pripušeno brez déla pohajati. Ene se pošljejo v ogléde, in berž ko kak večji plen najdejo, oznanijo to vsi družini, ki se združena hitro tje podá, in se najdenega zaklada polóti.

Ko so mravlje célo poletje v vednem delu preživéle, se po zimi v svoje prebivališe poskrijejo, in sad svojega truda uživajo. Mravlje so lepa podoba delavnosti, in že Salomon je rekel: „Pojdi k mravlji, o lenuh! in delati se uči.“

2. Čebele.

Posebno imenitno je čebélsko življenje. Vse čebéle enega panja vlada ena sama matica. Ona je kraljica in mati vsih drugih. Zato jo pa tudi célo kerdelo v veliki časti ima.

Večji del čebél so delavke. One izdelujejo satovje, ki je po toliko čudni priméri izdelano

Iz cvétja si ga nabirajo Kar ene naberejo, druge zdélajo. Vsaka ima svoj opravék. Ktera ne dela, jo izveržejo ali pa umoré. Čebéle svoj panj lepo čédijo. Kadar je kak panj prepóln, izletí roj s svojo matico, in si drugej stanovanje napravi. V panju, ki da 2 do 4 funte medú, je 30.000 do 70.000 čebél. Ta majhina živalica nas uči réda in snage, pridnosti in delavnosti, varčnosti in skerbi za dni potrebe in pomankanja.

3. Svilopréjke.

Kakor nam čebele naj sladkejšo jéd dajejo, tako skerbé človeku svilopréjke za naj žlahtnejšo obléko. Svilo *), v katero se dolgo dolgo časa nihče ni oblačil kakor kralji, svilo, ki se drago prodaja, nam podeljuje boren červiček, ki se očesu ne vidi več vréden, ko de se poteptá.

Svilopréjka naredi iz nekaj svoje hrane žlézast in gost sók, ter ga shrani v dolgi vréci ki je sred njenega životka skrita. V gobčeku ima kožico z luknjicami. Skoz dve teh luknjic izpusti dve kaplji soka, s katerim ji je vréča napolnjena. Te dve kaplji sta po tem kot dve kodelji iz katerih svojo nit prede. Nit ene same sviloprejke je blizo 2000 čevljev dolga.

Tako je červič, kterega se nam le pogledati nedostojno zdi, blagoslov celih dežél, vir bogastva, ki milijone ljudi živí!

---

*) zido.

IX. Od kač.

1. *Zakaj se kače toliko bojimo?* Kača je bila že v posvetnem raju prekléta, ker je bil hudi duh kačino podobo na-se vzél, naše perva starše in ž njimi tudi nas nesrečne storil.

2. *Kaj nam škodujejo kače.* Nekatere kače imajo v svoji gornji čeljusti smerten strup v majhnih mehürceih. Kadar piknejo in rano naredijo, izpustijo strup skoz votle zóbee, de se v človeško kri razlije, od ktereга človek zboli in umerje, če se mu hitro ne pomaga.

3. *So vse kače strupene?* V naših krajih je naj strupenější gad. Gad, majhina kača, ima rujavkasto kožo, po herbtu černo rižo, in se zato pisana kača imenuje. Gad se v pečovju in v germovju na solncu gréje. Ni varno otrokam se za germovjem blizo pečovja igrati; ako na gada stopiš, pičil te bo.

4. *Ni obenega zdravila zoper kačji strup?* Primorci imajo neko žlahtno cvetlico, ktero astromontano imenujejo *), iz ktere sok izkuhajo, lék naredijo, in ga človeku, kí ga je gad piknil za povžitje in za mazanje rane dajo. Tako zdravilo naj bi pri vsaki hiši imeli po krajih, kodar gadje lazijo. Potreba je hitro pomagati, de se strup ne zaide.

5. Naj strupenejša kača je po Afriki in Azii ropotača (Klapperschlange) ki je po dva ali tri komolce dolga, in debéla kot roka. in z répam, ki je rakovemu podoben, nekako klo-

*) Pri nas ji pravijo „kačja smert.“

póče, de se je človek lahko od daleč ogne. Ako ta kača kako ptico ali miš ali véverico ugléda, jo s svojimi bistrimi očmi toliko prebode, de ne more dalje uiti, in ji v gobec naleti.

6. Po neznanih pušavah so kače čudno velike, ki se jim pravi velikanske, po 10 do 50 čevljev dolge, in kakor móž debéle. Taka célo serno požre, in vola zmečka, ako se ga okléne; strupéna pa ni.

7. Naše domače kače, beloušnice, naj bodo še tako dolge, niso strupéne, povžijajo veliko merčésa, in so nam koristne. Toplejši ko je kraj, več je kač, in hujše so. Pri nas po zimi kače odrevenijo, kakor bi mertve bile, in v spomladi švoj méh sléčejo, ter novo kožo dobijo.

X. Od dojnih žival.

1. Lev.

Naj močnejša zverina je lev. Dolg je blizo devet, visok pa okoli štiri čevlje. On je večji kot ona. Njegovo truplo je krepkó in gibčno, kakor de bi bilo iz samih kit spleteno. Lahko se vzdigne, in skoči po petnajst čevljev daléč. Glavo ima grozovitno butasto, kakor mačka dolge berke, oči velike in ognjéne, ker vidi tudi po noči, košato glavo in persi, grive velike, ki jih tako razšopiri in otrésa, de ga je groza gledati. Gobec ima silno širok, pod nosam kakor prerézan, jezik oster kot ščet, de ž njim lahko kožo do kervi odere. Zobé ima tako močne, de

Ž njimi vse kosti zdrobi i zmélje. Rep je do tri komolce dolg in takó močan, de ž njim človeka ubije. Lev zarujove, kakor bi iz zemlje zagermelo. Po uri daleč se sliši njegov votli glas, ino vsa zverina, ki ga čuje, plaha stermiti, nektera beži, druga ječi in od groze ne more uiti. Kralj zverine mu pravijo, ker ga nobena ne premaga. Počasi in ošabno hodi. Ko ugleda svoj rop, skoči na-nj, kakor bi ustrelil, ga s tacami zgrabi in razterga. Vsak dan mora vsaj po petnajst funtov mesa imeti. Le 25 ali 30 let starosti učaka. Kač in pa ognja se naj bolj boji. Lev je v velikih pušavah v Afriki in Azii doma.

2. Vol.

Več vreden, kot kraljevi lev, je kmetu domači vol, ki nam ljubi kruhek prideluje, daje lój za lojéne sveče, kožo za podplate, rogé za žlice in glavnike, dlako za sedla, stole in komate, mesó za jed, kosti pa za gumbe in veliko drugih reči. Ne moremo vola zadosti čislati. Voli vozijo po šest, po deset let; po tem jih obredijo in mesarju prodajo.

3. Krava.

Kakor je vol za oralo potreben, tako potrebna je krava za mléko, ki je toliko dobro in zdravo, posebno mladim ljudém, naj si bo sladko ali kislo, surôvo ali kuhano. Iz mleka se dela surôvo maslo ali puter, ki ga na kruh radi mažemo; preveč maslénega kruha pa jésti za želodec ni zdravo. Puter se vmeta

iz smetene surôve ali kuhane, ki jo otroci radi ližejo, kar ni prav, in dostikrat duši in truplu škodljivo. Vmétki so za otroke posebno zdravi. Iz putra se dela žlahtno maslo, dobro za zabelo, pa tudi za mnogotero zdravilo. Tudi sira veliko iz mleka naredijo, naj že bo laški mastni sir v velikih hlebih, ali pa domači borov sir v majhinih kúpah. Dojna krava je prava mati za réjo otrok. Pa krava, pravijo, pri gobcu molze; kdor hoče dobro molsti, ji mora dobro polagati, posebno kadar ima tele. Krave po deset, tudi po dvajset let molzejo, potem se opitajo in zakoljejo.

4. Ovca.

Med domačo živino je ovca skoraj najkoristniša. Kadar sta zrak in piča njeni natori primerjena, stroške z volno, mlekam, kožu-hovino, mésam in lójem obilno poverne; zato so se od nekdanj, celo že v prvih časih z ovčjo réjo pečali. Dom ovčji je v Afriki; od ondod so ovce Spanjoli in Angličani prignali, kjer je še zdaj najžlahtnišega plemena. V Arabii so odrašene ovce velike kot srednje teléta. Ovca tam daje naléto po štiri, koštrun po ósem oven celó po deset funtov volne, in pri dobri reji trideset funtov loja.

5. Konj.

Lepega konja je veselje gledati, pa je tudi koristna žival, ki nam veliko mnogoverstnega dobička in priročnosti pripavi. Konj se da

rad obsedlati ali vpréči, de nas spravi iz enega kraja v drugega, kamor želimo. Prav zlo si prizadéva, svojemu gospodarju po volji storiti. Naj manjše znamenjice je zadosti, de gre na desno ali na lévo, hitro ali počasi. Ne naveliča se vléči ali nositi. Arabski konji so naj lépsi, pa tudi velja po tisoč kron en sam; Anglijski naj hitrejši, predirjajo pol ure pota v minuti. Vogerski in Sedmograški se za terdne in iskréne, Česki in Stajerski za velike in močne štejejo. Konj je poterpežljiva stvar, in z lépo besédo vse pri njem opraviš; ne pretépaš ga tedaj. Na suhem, snažnem kraju ga imej, in snažno ga derži; dobro ga kermi; ne preženi ga, pusti mu potrebnega počitka; vse ti bo stóril, in veliko let ti bo služil.

XI. Miloserčnost do žival.

Žival je človeku v službo in pokoršino sam Stvarnik dal, zato de mu opravila polajšuje, in ga z obleko in hrano preskerbuje. Hvaležni moramo biti tedaj Bogu za toliko žlahtno žival, pa lepó jo moramo imeti in oskerbovati, ne pa terpinčiti. Živinica je božja stvar, je božji dar.

Bog je res človeka postavil gospóda neumni živali, pa le, de naj po njegovi umni volji, po pameti in vésti čež njo gospodari. Umoriti smemo žival, de si jo v živež obernemo, zakaj sam Bog nam to dopuša, ker pravi: „Vse, kar se giblje in živi, naj vam bo v hrano,“ nikdar je pa ne smemo nepotrebno terpinčiti. Če že kako žival v smert pelješ ah

neseš, ji vsaj na poti, kolikor se še da, usmiljenje skaži.

Kakor so pogósto žénske nespametne, ki ne morejo pišéta, kokóši ali praséta zaklati od samega usmiljenja, tako so še večkrat mesarji neusmiljeni, ki cele vozove telét terdo zvezanih nadevajo, de jim glave z voza visijo; pa tudi hudobni otroci, ki metulje, muhe, kébne, kobilice, i t. d. lové in jim perutnice ali nožice potergajo in populijo, ki so jim potrebne, de morejo letati in vi živeža iskati. Hudobni dečki, ki pticam po tolovajsko gnjezda razdirajo, jajčica pokončajo, starki mladiče, ali pa mladičem starko vzamejo, de morajo revčiki od lakote poginiti, ali so taki usmiljenega serca?

Kakega serca je pa néki un, ki šinkovce z razbéljenim železam slepi? — Nobeni, tudi najmanjši živalici nikar neprotebnega terpljenja naklanjati; če že nadležno muho udariš, pobij jo do mertvega; nikar je nabadati ali ji habic pipati, in če že kobilici na senožeti nogé odséces, ali žabi zadnji del odrežeš, in prednji del na pol živ proč veržeš, umori jo, de ne bo tri dni in noči štrašnih bolečin terpela; usmili se je, saj je tudi božja stvarica. Komur se živinica ne smili, ne bo imel usmiljenega serca tudi do ljudi. Kdor pa usmiljenje skaže, tudi usmiljenje najde.

Povračilo.

Bil je svoje dni hudobnega in terdega serca deček po imenu Tone. Dražil je nedolžno žival, kakor: ptičke, mačke, pse i t. d. Ko enkrat

vjéti sinici nožice posmehovaje razlama, se naključí, de ravno gospod fajmošter k njemu pristopijo. Duhovnik se čudijo neusmiljenemu fantiču. Živo mu očitajo pregrésno počenjanje, in mu na serce govore, kako more tako neusmiljen do nedolžne zivali biti, ktere ni Bóg ustvaril za to, de bi jo neusmiljeni in hudobni dečki terpinčili ali mučili, temuč, de bi živali tudi veselje v svojem življenju vživale, nam pa bile v prid.

Ker so pa dobrohoteči gospod vidili, de se njih beseda celo nič fantovega serca ne prime, mu še rekó: „Védi, neusmiljeni fantin, da bi tebe gotovo enkrat božja pravična kaznen za tvojo neusmiljenost zadéla, — prej ali slej; tedaj se boš spomnil mojih beséd, in boš morebiti take muke ali martre mogel terpeti, kakoršne si zdaj ubogi ptičici napravil.“ — Prederzni fantin se le posmehuje besedam dobrega moža, gre svojo pot, in je še — neusmilnejši do žival in ljudi ko prej.

V svojem dvajsetem letu udari enkrat svojega tovarša s kladvam tako silno po glavi, de se omótin na zemljo zverne. V mislih, de ga je res do mertvega pobil, je zbéžal in vojšak ali soldat postal. Kmalo na to vojska vstane, in tudi on mora v boj. Že v prvi bitvi mu je debela krogla pervemu obé nogi zdrobila. Vpil je zdaj dolgo na vso moč od prevelike bolečine. Nesrečnemu Antonu potem zdravniki noge odžagajo v takih bolečinah, ki se popisati nedajo. Zdaj so mu vse neusmiljenosti, ki jih je v svojem življenju storil, živo

pred oči stopile. Spomnil se je zdaj beséd duhovnega očeta in vseh tistih, ki so ga tolikokrat opominjali, de naj svojemu grešnemu počénjanju konec stori.

„O, kaj sem storil!“ vpije on v bolečem občutu kesanja, „božje stvari sem hromil, mučil, moril, ki mi niso nikdar žalega storile. O koliko živalicam sem razlomil ali poterl s hudobnim veseljem nožice, in se radoval viditi jih stegovati se in pojemati; in glej, zdaj so tudi moje noge drobne! Bog je pravičin! on po pravici kaznuje!“

O kako je on zdaj ves drugačin postal! Če so ga otroci obsuli, jim je pripovedoval svojo zgodbo, jim pravil, kako hudoben fantin je bil, in jih opominjal, naj bodo usmiljeni do žival. One so, jim reče, ravno tako stvari božje kot mi, čutijo ravno tako, ko mi, in ljubijo življenje, katero jim je Bog dal, ravno tako, kakor mi ljudje. Otroci so ga ganjenega serca poslušali, ter jokaje terdne sklepe delali, de no bodo nikdar neusmiljeni do kake božje stvari.

XII. Od rastlin.

Tiste stvari, ktere se po svoji volji premikajo, imenujemo živali; tistim pa, ki rastejo, in se ne morejo same po volji premikati, pravimo rastline. Učeni štejejo že čez 100.000 rastlinskih plemén. Hočemo jih nekoliko spoznavati in njih prid bolj premišljevati.

1. Drevje in gèrmovje.

Drevésa sedelijo na hostne in vertne drevésa. Naj koristniše hostne ali gojzdne drevesa so pri

nas: hrast, bukev, bréza, jelka, smréka, jélša, lipa, topol, javor, borovec, mecesen, brinje, berst, verba, jesen. Cedra razte le v gorkejših deželah.

Med vertnimi ali sadnimi drevesi, ktere nam dobro sadje dajejo, so posebno: jablane, hruške, slive ali čéšplje, čéšnje, breskve, marelice, kostanj, oréhi, murve in še drugo sadno drévje.

Posebno koristen je čajev, poprov in volnéni germ.

Čájev germ je v Kini in v Žapanu, v jutrovski Azii doma. Njegovo listje (po iménu čaj ali téj) je podolgovato, iglato in kot žaga zobato. Mesca sušca, malega in velikega travna ga obirajo in na železnih plošah sušé. Imajo ga za prijeten in dober tej, ki ga Holandski ali Rusovski téj imenovanega kupujemo.

Propov germ raste obilno v jutrovski Indii, na kviško gre kot hmelj. Na njem raste klasje, ki je z okroglimi jagodicami navdano, ktere na solncu posušijo, in k nam, čérni poper imenovane, prinašajo.

Volnéni germ raste v gorkih deželah okoli štiri čevlje visoko, obrodi tak sad, kakor laški oréhi, kateri se, kadar dozori, razpoči, in bélo volno izsuje, ki jo imenujemo drevesno volno ali pavolo.

Več od zlata in srebra nam drévje dobrega daje: ptíčkam živež in streho, živini prilast in postelj, človeku veliko veselja in koristi. Gotovo tedaj zasluži, de si prizadevamo saditi, zboljšati in množiti ga, ker nam naš trud s svojim sadjem in lesam obilno plačuje. Naši prédniki,

so nam veliko drevés nasadili, in lepe verte naredili, ki nam veselje delajo. Tudi mi smo tedaj dolžni svojim mlajšim drevésa saditi, de bodo tudi oni kedaj pod njih séncó počivali, in njih sadje uživali.

2. Zéliša.

Brez števila veliko zéliš je modri in dobrotljivi Bog ustvaril, ki so ljudém in živalim zelo koristne. Za živinsko klajo je mnogotera trava, med katero je dételja posebno imenitna, ktera več let terpi in če se pokosí, spet nove stebila požene.

Med kuhinjskim zelišem so posebno: korenje, répa, pésa kolrava, retkev, peteršil, krompir, luk ali čebula, česen, špargel, glavno ali bélo zélje, spinača, solata i t. d.

Posebno imeniten je krompir, ki je za vsakega dobra jed in revnim namesto kruha. *Franc Drake* je v letu 1586 prvi krompir iz séverne Amerike v Evropo prinesel; v letu 1623 je prišel v Irlandijo, od tod v Anglijo, in tako dalje na Nemško in v našo domovino.

Od majerona, žajbeljna, bazilike, melise, méte i t. d. je le pérje za rabo. Od janeža, popra, kimmeljna in gorčice ali ženfa je pa le séme za rabo. Kamilice rastejo po njivah in poljih; po vertih se rimske kamilice sadijo: so vekše, pa manj dišijo. Oboje so za téj in se tudi v navezila dévajo.

Tudi je tréba strupéne zeli bolj poznati, de se jih človek vé varovati. Take so: zobnik, pasje jagode, lajnež ali trobelika, mišje zélice ali smerd-ljivec, pasji peteršil, podlesk ali ušivec i t. d.

Bog je ustvaril take zéli, de strup na se vlečejo in v bolečinah pomagajo; človeku je dal pa um in pamet, de jih lahko spozna in de vé ž njimi prav ravnati.

3. *Od rud.*

Rude so v hribih, iz katerih se z velikim trudam izkopavajo. Nahajajo jih ali čiste, ali z drugimi stvarmi zméšane.

Naj bolj znane rude so: zlató, srebró, koltovina ali kufer, želézo, cin, svinec, (živo srebro), cink.

Želézo je naj koristniša ruda med vsémi. Brez števila veliko reči iz njega delajo. Malokdaj se najde čisto, navadno v rudi. Naj boljše železo prihaja iz Štajerskega, iz Koroškega in iz Svédskega. Tanko tolčenemu železu se pravi pleh. Jeklo je čisto in zlo uterjeno železo. Med železne rude se šteje tudi magnet, ki želézo na-se vleče, in kateri se, če prosto visi, vselej z enim koncam na en kraj svetá, proti polnočni strani, oberne.

4. *Od prida rud.*

Prid, ki nam ga rude dajejo, je velik. Brez apna, kamenja in želéza bi ne mogli velikih prebivališ zidati. Koliko pripravnega oróджа bi ne imeli, ko bi rud ne bilo. Brez soli ne bi jedi bile tako dobre in močne. Nekatere zdravila se iz rud naréjajo. Koliko sto in stotero ljudi se živi z obdelovanjem rud in drugega rudstva. Iz zlata in srebra se denarji delajo, s kterimi se kupčija, ki bi sicer le na menjo šla, neizrečeno zljajša.

Kako prečudno je bogastvo natóre razdeljeno! V gorah, v brezni^h górah in skal nam je natóre bogatstvo skrito, de iskaje in dobivaje ga, svoje moči skušamo, de ga najdemo, ljudém v prid obdelujemo in obračamo. Bog je vse v natóri tako naredil, da nam nič brez truda ne da in nam pravi: „Délaj, o človek! vse na zemlji, pod zemljo, v vodi v zraku, v gorah in dolinah je tebi služno, vse je v tvoj prid stvarjeno.“

XIII. Lépe povesti in basni.

1. Neværna roža.

Ančika pride lepo spomladno jutro na trato zravnno vasi za veno rožo nabirat.

Za nekim germam ugleđa velika naj lepših vijolic. Zlo so jo razveselile, in nagloma jih začne tergati.

Zdaj pa sosed zakriči: „Beži, deťe, od tega germa, tam strupeno kače prebivajo.“

Ančika se je prestrašila, in malo

poneha. Ali želje po zalih rozicah so jo presilno mikale. „Ubna vijolica le, ki tak môdra iz trave gleda,“ je djala, „moram imeti.“

Ravno hoče utergati jo, kar se gad iz germa zaleti, se Ančiki za roko ovije, in jo ugrizne za smert. Čez mala ur je blaga deklica mervta ležala.

Nauk.

Kroti, človék, poželenje,
Da ne zadješ v pogubljenje.

2. Ptčice pévke.

Néko lépo prijazno vas je vse polno sadonosnega drévja obdajalo. Silno lepo je spomladi cvetélo in dišalo. Na véjah in po germih okrog je veliko mnogoterih živahnih ptčic prebivalo in gnjezdilo, na jesén so se pa véje vse polne jabelk, hrušek in sliv obéšale. Hudobni fantini začnejo zdaj

pticam *gnjéza jemati. Ptice tedaj ta kraj zapušajo, in drugam odleté. Ni bilo več lepe spomladne jutra zvergolečih ptičic slišati, in vse po vertih je žalostno molčalo. Škodljive gosénice, ki so jih popred ptice pobirale, so se zaredile, so pérje in cvétje pojédle. Vse golo drévje je stalo kakor po zimi, in malovredni fantini, kateri so drugikrat sadja dovolj imeli, niso ne enega jabelka poduhati dobili.

Nauk.

Božji dar je vsaka stvar,
Kdor jo strati, sebe vdar'.

3. Skerbi za dušno lepoto!

Loure in Hezica njegova sestra, vidita materno zerkalo na oknu in se gresta vanj gledat.

Loure je bil prav lep fantič, in se je svoji podobi z dopadanjem smejal. Hezica je bila od osepnic pikasta, in zajoka, ker svoje raztergano lice v zerkalu ugleda.

*Mati, ki varno pridejo, jima
 reká: „Ti Loure, nič se preveč ne
 hvali z minljivo lepoto, in varuj se
 de svojega gladkega lica s hudimi strast-
 mi prežgodaj ne opaciš. Ti, Ké-
 zika, pa vesela bodi, de je še boljše
 lepota od telcne, lepota dušna, in za
 tisto toliko več skerbi.“*

Nauk.

Lépo lice hitro zgine,
 Lépa duša pa ne mine.

4. Naglost ni pridna.

Po létu néki dan se Blaže na polje
 podá. Vroče je bilo, lice mu gori, in
 silo ga začne žéjati. V lepi sénci pod
 hrastam najde hladán studenec iz pod
 pečine zvirati. Voda je bila čista, ko
 ribje oko, in pa merzla, ko léd.

Naglo se je Blaže napije; ali slabo
 mu začne prihajati, toliko de ne omedli.

Slab domu priléze, in prav nevarno
 zboli. „Joj,“ je zdihoval bolen na postelji,

„kdo bi mislil, de je v tém studencu tako hud štrup!“

Blažetov oče pa pravijo: „Čisti studenec kar ni kriv tvoje bolezni, ampak tvoja naglost in nezmérnost.“

Nauk.

Naj nedolžniše veselje
Nam skalijo hudo želje.

5. Strupéne gobe.

Mati so poslali mala Katarinka v gozrd gób brat, ktere se oče posebno radi jedli. „Mama!“ kličó deklica, kadar nazaj pride, „danes sem pač prav lepih nabrala! Le pogledjte,“ je djala, in je canjica odkrila, „kako so lepó rudeče, in belopikaste, kakor bi jih bil kdo v mlekam pokropil. Mašla sem tudi unih rujavih, nečednih, kterih ste bili vi unkrat prinesli: pa nisem marala za nje, in jih pustila.“

„O, ti abotno, neumno d'ete!“ so rekli mati, in strah jih je obsel; „te gobe, de si so ravno lepe' beloru-deče, so same strupene mušnice, in kdor bi jih jedel, bi umrel. Vne rujavre pa, ki si jih pustila, naj se ti ravno dobre ne zdijo, so naj boljše.“

„Taka le, moje d'ete!“ se pri ve-liko rečeh na svetu godi. Kajdejo so skrivne čednosti in tihe lastnosti na ktere malokdo porajta; pa tudi blisčče, slovite slabosti, ktere abotnik hvali. Tudi greh nas skuša z blisččo lepoto in goljufno sladkostjo zapeljati.

Nauk.

Vãruj greha se mladost,
Strup njegova je sladkost.

6. *Želod in buča.*

Pravijo, da je svoje dni ošaben zaležanec po létu pod hrastam ležal in gledal, kakó na drobni bučevini po pol centa težke buče rastejo, na toliko velikem hrastu pa droben želod. „Ni prav,“ je djal, „jaz bi hrastu buče dal, bučevini pa želod, ako bi jih stvaril.“ Zdaj veter popihne, želod pade in ošabneža ravno na nos udari de odskoči. „Joj meni,“ zaupije, „zdaj sem jo po nosu dobil! Bog ne daj, de bi na hrastu buče rastle; ubila bi me bila“. Nauk. Bog je vse modro narédil.

7. *Deklica in kresnica.*

Po létu o kresu je na večer u mraku módra pěsterna Marjana na vestu sedéla, in mladi deklici Haniki zvezde kazala, ki so ravno jéle na jasnem nebu svetiti. Nagloma Hanika pěsterni uide in za svetlo stvarico dirja, ki z blede lučjo krog leta dotlej, de jo ujame.

Prinese jo Marjani pokazat. V
 hiša greste, zakaj hladno je prihajalo;
 in pri luči hoče Hanika lepo reč
 pogledati, ktero je vjela. Kadar pa
 pri luči svoja pest odpre. — na! —
 majhina muha ji po dlani lazi.

Zamerzi ji, in jo zaverže. Mar-
 jana Haniko poduči, de je to le
 kresnica, ki se v temi sveti, na svet-
 lem pa otemni, in reče: „Taka
 kresnica je deklica vsaka, ki si truplo
 zale oblači in lišpa, serce pa gerdo
 umazano ima; Bog bo tudi vse take
 dekleta zaverget, kakor se ti krešno
 muha zaverгла.“

Plavinec kozla kupi, in ga k svojim ovcom zapre, ter vsem skupaj hlade. Da horne ovce pri kozlu slabo izhajajo. Kadar je ovčar ovcom pokladel in jim dobre kerme dal, jih je kozel butal, dokler jih ni od jasel spravil, sam pa naj boljše pičo požerl. Ovcom le malo izbirkov pusti, kterih se še najéille niso. Ovčar kozla spazi, kako dela, ga na verno priveže, in kolikor zdaj ovcam kerme ostaja, kozel dobiva.

Nauk. Vedor drugim dobrega ne privoši, poslednjič sam sebi škoduje. Nevoščjinec je škorpion, ki sam sebe pika.

XIV. Šolské pėsmi.

1. Perva pėsem pred šolo.

1. Hvalo, čast Bogu, recimo; — De nam ljubō zdravje da; — Šole se razveselimo; — Šola bod' pozdravljena! — Pridni biti — Se učiti — Vselej hočemo skerbno; — To naj nam veselje bo.

2. Zgodaj ptički žvergolijo, — Hvalo Stvarniku dajať; — Pridne bčelice letijo — Si po cvėtih sterdi brat. — Tudi mravlja — Si pripravlja — Se za zimo oskerbi; — Pridne biti nas uči.

3. Sveti Duh! Ti nas razsvėti. — In nam pravo pamet daj; — Božjih navkov se prijėti, — Greha varvati se zdaj. — K božji časti — Daj nam rasti — V starosti in čednosti; — V pameti, priljudnosti.

Druga pėsem pred šolo.

1. „Pustite k meni otročiče!“ — Naš ljubi Jezus govori, — In nas prijazno v šolo kliče, — Kjer nas učiti sam želi.

2. Preljubi Jezus! vsi želimo — Učenci tvoji pridni bit'; — Sercé in pamet teb' zročimo; — Pomagaj nam se prav učiti!

2. *Pèrva pèsem po šòli.*

1. Vsi zapomjo: — Hvala bođ Bogu!
— Spet smo lép'ga kaj spoznali — Šolo
srečno dokončali; — Lahko zdaj zapoje-
mo: -- Hvala bođ Bogu!

2. Za nauke — Hvala bođ Bogu! —
Ni čas dragi zanemarjen, — V naše podu-
čenje stvarjen, — Radi gremo zdaj domu:
— Hvala bođ Bogu!

3. *Druga pèsem po šòli.*

1. Za vse, kar smo se naučili, —
Darov modrosti zadobili, — Zahvaljen bo-
di večni Bog — Ti Oče ljubljenih otrók!

2. Ti razsvetljuješ naš'ga duha — Mu
téčnega daruješ kruha; — Daj, de v mo-
drosti rastemo — In zvésti tebi služimo.

XV. Právlice.

1. *Mlado jagnje.*

Mlado jagnje, lépo bélo,
Gre za materjo vesélo,
Skače, s parkeljci drobní
In po trati se vertí.

Hopsa, hopsa! kolobita,
Poskakuje ino rita;
In pokoja si ne da;
Še nesréče ne pozna.

Starka pravi: Ne! ne skakaj,
Tam po bregu se ne takaj;
Lahko se kam zaletiš,
Šibko nogico zdrobiš.

Jagnje starke ne poslušá,
Rajši samo si poskušá,
Se prekucne v jamico,
In si zlomi nogico.

Jagnje nogico zlomilo,
Glasno klicalo in vpilo:
Oj, otroci, vbogajte,
Svoje skerbne matere!

2. *Dva potepena šolarja.*

Tam iz vasi fantina dva
Sta v šolo vkup hodila.
„Pokaj bi danes v šolo šla?
Tje v lés se bova skrila.“

Letéla sta v sosedov log,
In vabiti začela
Zverino, ptíce, vse okrog,
De b' kratek čas imela.

„Ve ptičice, počakajte,“
Sta potepuha zvala,
„Tu po ledini skakajte,
Se bova z vami igrala.“

„Oj gerda potepuha sta,“
Tak' ptičice velijo,
Mi nosimo si gnjezdica;
Lenuhi le norijo.

Pri nogah mravlje lazijo,
Začneta jih motiti;
„Mé praznovat' ne vtegnemo.
In mor'mo pridne biti.“

Bučel'co fanta gledata,
Ž njo rada b' govorila;
„Lenuha! kaj tu delata?
Bučel'ca ju navila.

Zdaj miško urno vidita,
Ki je za zimo brala,
„Lenuha! kaj tu delata?
Je mala miška djala

Spod germa skoči zajček mlad,
Se gre na vodo vmivat.
„Si gobček blatin grem oprat,
Ne vtegnem si počivat.“

„Pri vodi tamkej ljušno bo,*
 Sta rekla, „tje letiva,
 In zaježiva tam vodó,
 In mlin si narediva.“

Al' voda jima berž vli
 „Ne vtegnem se muditi;
 Po svetu meni se mudi
 Zelenje pomočiti.“

Škerjančika zaslišita
 Na polju žvergoleti,
 Za njim jo hitro vdereta,
 In mislita ga vjeti.

Škerjanček pa zažvergoli
 „Oj gerda potepuha!
 Se vama v šolo ne mudi?
 Sramujta se lenuha!

Jaz zjutraj zgodaj se zbudim
 In moram pésem péti,
 Po tem med brazde se spustim
 Si živež oskerbeti.

In vidva zaležuha pa
 Le ljubita pušobo,
 Namesto de bi v šolo šla,
 Pa paseta lenobo.“

Otroke, ki ne molijo,
 In v šolo tud ne gréjo,
 Naj z brezovko našvigajo;
 Jim kruha dač ne sméjo.

Za potepene šolarje
 Se šiba že namaka,
 Ni gerš'ga kot potepanje :
 Vse hudo takih čaka.

„Le kdor se skerbno rad uči,
 In pridno v šolo hodi,
 Se lahko vséga veseli,
 Ker angel njega vodi.“

3. *Angel varh.*

Po svetu angel hodi,
 Ne vidi ga okó,
 Pa vendar tebe vodi
 In varuje lepo.
 V nebesih angel je doma,
 Nebeški Oče pošlje ga.

On v vsako hišo pride,
 Če tuđ zaperta je,
 Otrok mu ne uide,
 Če ravno skrije se,
 Odéne tebe, ko zaspiš,
 Prestréže, ko se prebudiš.

Doma, kakor na potu
 Je angel varh s teboj ;
 Za mizo kakor v kotu
 Te vidi angel tvoj.
 Oh, ne razžali angela,
 Ki te preserčno rad ima !

Tvoj angel te odeva,
 Po noči kađar spiš,
 Po dnevu te ogréva,
 De naglo ne zbolíš
 Če se ti dobro kdaj godi,
 Se angel s tabo veseli.

Pa angel gre k Očetu,
 Potoži milo se,
 Če kdaj otrok na svetu
 Premalo pridin je.
 Oh, déte! vbogaj prav lepo,
 De angel te pohvalil bo.

4. Boštjar goljfan.

Mladenči, poslušajte vi!
 Kako se takemu godi,
 Ki šolo zaničuje :
 Kako v mladosti prevzetnjak,
 Na svojo starost siromak
 Zamudo obžaluje,
 Po sreči pa zdihuje.

Je bil v tem kraju en Boštjan,
 Za šolo merzel in zaspan,
 Ni hotel se učiti ;
 Tud stariši nespametno
 Potuho mu dajali so :
 „Če pamet češ imeti,
 Brez šole znaš živeti.“

Brez vsih naukov zrastel je,
 In zgubil svoje stariše;
 Bogastvo mu ostalo.
 Al' kaj, ker je prevbog' Boštjan
 S potrebnim rajtanjem neznan!
 Vse, kar kòli znalo,
 Boštjana je goljfalo.

Boštjan ni védel, kolk' ima,
 Na léto kolko de izda
 Povsod so ga obrali;
 Plačnikov ni na pismo djal
 Dolžnikov se je térjat' bal,
 Nameš' de bi plač'vali,
 So dnarje mu jemali.

In de vse kratkoma povém,
 Kako je prišlo, sam ne vem :
 Na boben so ga djali.
 Ker písem revež ni poznal,
 Ga je lahko vsak cap goljfal
 Še peč so mu prodali,
 Po svetu ga pognali.

Boštjan le suktnjo še ima,
 Za to tuđ v pravdo se poda:
 Močno ga dohtar hvali;
 In kadar suktnja že visi,
 Iz hlač pa srajca že moli,
 So pravdo dokončali,
 Podkrižati mu dali.

Ves capast, bos, se đalj' poda,
 Pa potepuha vsak spozna,

Povsod so se ga bali,
 Poslednjič v kerčmi je ostal,
 Kerčmar je jéd mu oskerb'val,
 Pa kar od mize k štali
 So gnoj ga kidat gnali.

Boštjan je mogel biť vesel,
 Da ga kerčmar je v službo vzel;
 Prav pridno k delu séže;
 Pométa hlév, in kida gnoj,
 De bi si služil kruhek svoj,
 Prav skerbno konjem stréže,
 Zdaj vpreže, zdaj izpreže.

Nek' dan, že pozno je biló,
 Do njega pride z pismam kdo,
 En znanec tiste hiše.
 Boštjanu se prav močno zdi,
 In prav sercé mu govori,
 De sreča ga zdáj iše:
 Pa brať ne zna, kdo piše.

Ker revež brati sam ne zna,
 Se k gospodarju berž poda,
 In pismo mu pokaže;
 Al' bil je tá oštir zvijač,
 Lažnjivec velik in bahač,
 Na pismo s perstam kaže,
 Z jezikam mu pa laže:

„Poglej, Boštjanek, pismo to,
 Kak' daleč je po morju šlo,
 Z zamorja mora biti:
 Imel si en'ga strica tam

Sto kron so zapuštili vam ;
 Če hočes po nje iti,
 Pa tud' ob glavo priti.“

„V zamorskem tam Slovincov ni,
 Kristjan noben tam ne živi :
 Tak so moj oče rekli.
 Se med zamorce boš podal ?
 Al' se ne boš pesjanov bal ?
 Ti bodo kožo slekli,
 Te kuhali in pekli.“

„Boštjan ! res krone lepe so,
 Pa vender, vender težka bo
 Te krone kdaj dospéti ;
 Al' vender, ker te rad imam,
 V nevarnost se za té podam :
 Sto kron ti hočem šteti,
 In une jaz prevzeti.“

„Glej sreča iše te, Boštjan,
 Tam bi še bil za vse goljfan,
 Tù so gotivi dnari.
 Bog vé, če jih kedaj dobim,
 Goljfati me Bog vari !
 Če hočeš, kar udari !

„Boštjan udari prav vesel,
 Pripeljal priče, krone vzal,
 Povsod se ž njimi hvali.
 Pa kmalo se je zvedilo,
 De pismo je le 'z Tersta b'lo ;
 Tam dnarji so ležali,
 Miljon zlatá veljali.“

Boštjan je revež, kar je bil,
Če mu je Bog práv srečo lil,
Ljudje so ga goljfali.
Namest cekinov en milijon
Je le dobil sto belih kron;
Povsod so se smejali,
In, osel! so mu djali.

Ste slišali, mladenči vi!
Kaj léne vse Boštjan uči;
Zamuda vaša škoda!
Kdor se v mladosti prav 'zuči.
Za mizo lahko sit sedi,
Nemarna pa prismoda
Kosti za vratmi gloda.

XVI. Številke.

1,	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,
Eden,	dva,	tri,	štiri,	pet,	šest,	sedem,	osem
			9,	0.			
			devet,	ničla.			

Rimske številke.

$I = 1$, $V = 5$, $X = 10$, $L = 50$, $C = 100$,
 D ali $IO = 500$, M ali $CIO = 1000$. —
 Ako se manjša pred večjo postavi, ta
 toliko več velja; postavimo: $VI = 6$,
 $VII = 7$, $XI = 11$; ako se pa manjša
 zadej postavi, večja toliko manj velja;
 postavimo: $IV = 4$, $IX = 9$, $XL = 40$,
 $XC = 90$, i t. d. Tako se zapiše
 $XI = 11$, $XII = 12$, $XIII = 13$, $XIV = 14$,
 $XIX = 19$, i t. d. Letošnje leto se piše
 $MDCCCLXVI = 1867$.

Poštevanka.

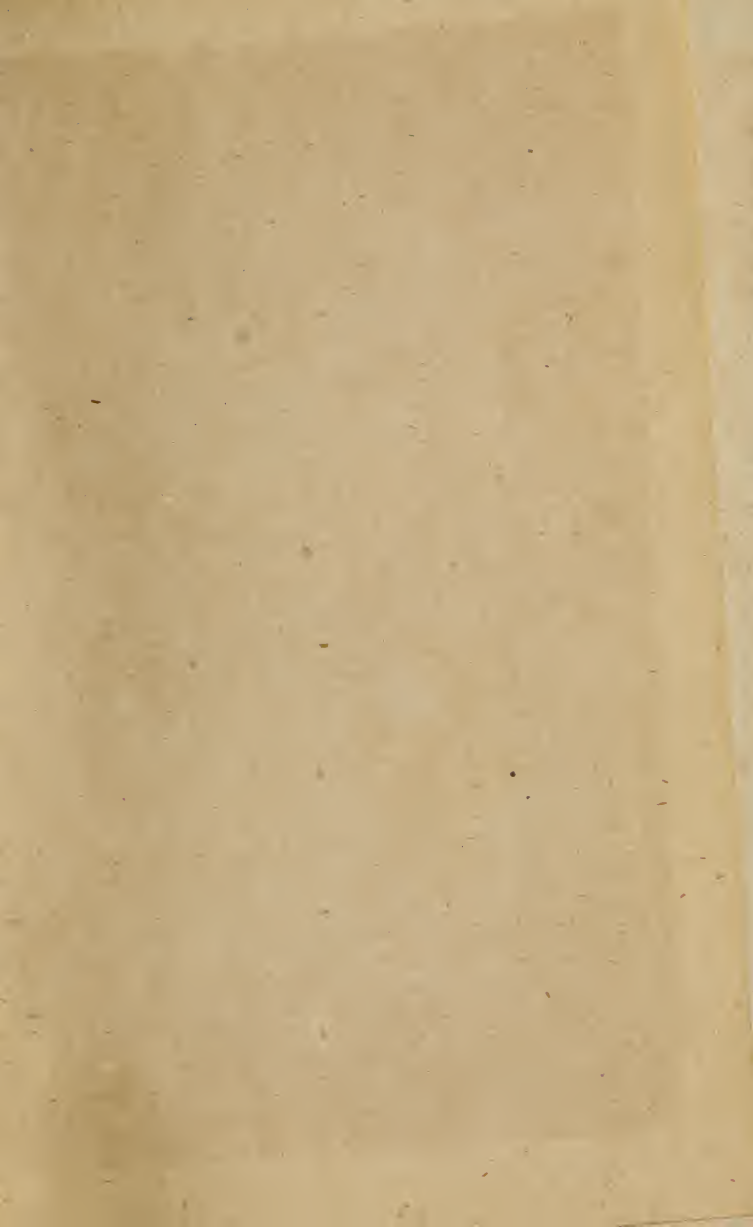
1 krat po 1 je 1	5 krat po 5 je 25
2 " " 1 " 2	5 " " 6 " 30
2 " " 2 " 4	5 " " 7 " 35
2 " " 3 " 6	5 " " 8 " 40
2 " " 4 " 8	5 " " 9 " 45
2 " " 5 " 10	5 " " 10 " 50
2 " " 6 " 12	
2 " " 7 " 14	6 krat po 6 je 36
2 " " 8 " 16	6 " " 7 " 42
2 " " 9 " 18	6 " " 8 " 48
2 " " 10 " 20	6 " " 9 " 54
	6 " " 10 " 60
3 krat po 3 je 9	
3 " " 4 " 12	7 krat po 7 je 49
3 " " 5 " 15	7 " " 8 " 56
3 " " 6 " 18	7 " " 9 " 63
3 " " 7 " 21	7 " " 10 " 70
3 " " 8 " 24	
3 " " 9 " 27	8 krat po 8 je 64
3 " " 10 " 30	8 " " 9 " 72
	8 " " 10 " 80
4 krat po 4 je 16	
4 " " 5 " 20	9 krat po 9 je 81
4 " " 6 " 24	9 " " 10 " 90
4 " " 7 " 28	
4 " " 8 " 32	10 krat po 10 je 100
4 " " 9 " 36	
4 " " 10 " 40	10 krat po 100 je 1000

Razštévanko.

2	med	2	dobi	vsak	1	6	med	6	dobi	vsak	1
4	"	2	"	"	2	12	"	6	"	"	2
6	"	2	"	"	3	18	"	6	"	"	3
8	"	2	"	"	4	24	"	6	"	"	4
10	"	2	"	"	5	30	"	6	"	"	5
12	"	2	"	"	6	36	"	6	"	"	6
14	"	2	"	"	7	42	"	6	"	"	7
16	"	2	"	"	8	48	"	6	"	"	8
18	"	2	"	"	9	54	"	6	"	"	9
3	med	3	dobi	vsak	1	7	med	7	dobi	vsak	1
6	"	3	"	"	2	14	"	7	"	"	2
9	"	3	"	"	3	21	"	7	"	"	3
12	"	3	"	"	4	28	"	7	"	"	4
15	"	3	"	"	5	35	"	7	"	"	5
18	"	3	"	"	6	42	"	7	"	"	6
21	"	3	"	"	7	49	"	7	"	"	7
24	"	3	"	"	8	56	"	7	"	"	8
27	"	3	"	"	9	63	"	7	"	"	9
4	med	4	dobi	vsak	1	8	med	8	dobi	vsak	1
8	"	4	"	"	2	16	"	8	"	"	2
12	"	4	"	"	3	24	"	8	"	"	3
16	"	4	"	"	4	32	"	8	"	"	4
20	"	4	"	"	5	40	"	8	"	"	5
24	"	4	"	"	6	48	"	8	"	"	6
28	"	4	"	"	7	56	"	8	"	"	7
32	"	4	"	"	8	64	"	8	"	"	8
36	"	4	"	"	9	72	"	8	"	"	9
5	med	5	dobi	vsak	1	9	med	9	dobi	vsak	1
10	"	5	"	"	2	18	"	9	"	"	2
15	"	5	"	"	3	27	"	9	"	"	3
20	"	5	"	"	4	36	"	9	"	"	4
25	"	5	"	"	5	45	"	9	"	"	5
30	"	5	"	"	6	54	"	9	"	"	6
35	"	5	"	"	7	63	"	9	"	"	7
40	"	5	"	"	8	72	"	9	"	"	8
45	"	5	"	"	9	81	"	9	"	"	9

Natisnil Karel Gorišek na Dunaji.

LIBRARY OF CONGRESS

00026250407

